

**ЗИГМУНД ФРОЙД УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНА
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою університету
Протокол №10 від
«11» червня 2025 р.

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ В ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

СИЛАБУС

Освітній рівень: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Спеціальність: С4 Психологія

Освітньо-професійна програма "Психологія"

Статус дисципліни: вибіркова

Форма навчання: денна

<u>Форма навчання</u>	<u>Курс</u>	<u>Семестр</u>	<u>Лекції (год.)</u>	<u>Практичні (год.)</u>	<u>Самостійна робота студента (год.)</u>	<u>Разом (год.)</u>	<u>Залік (сем.)</u>
<u>Денна</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>20</u>	<u>14</u>	<u>56</u>	<u>90</u>	<u>3</u>

1. Загальна інформація про викладача (лектора, асистента).

Єгор Буцикін

кандидат психологічних наук, магістр психології, доцент кафедри загальноосвітніх дисциплін ЗФУУ

Контактна інформація: e-mail: ybutsykin@kse.org.ua

2. Назва, код дисципліни і кількість кредитів

На вивчення навчальної дисципліни «Основи психологічного тренінгу» відводиться 90 годин 3 кредити ЄКТС.

3. Час і місце проведення навчальної дисципліни

Вивчення здійснюється протягом 3 семестру на 2-ому курсі навчання.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Для ефективного засвоєння матеріалу студент повинен володіти знаннями, уміннями та навичками, отриманими під час вивчення таких курсів:

Пререквізити:

- Філософія — забезпечує розуміння феноменологічних засад та методологічних принципів.
- Загальна психологія — формує базові знання про психічні процеси, стани та властивості особистості.
- Психологія особистості — дає уявлення про структуру та розвиток особистості, що є основою для феноменологічного аналізу.
- Соціальна психологія — розкриває закономірності взаємодії особистості з соціальним середовищем.
- Клінічна психологія та патопсихологія — дають знання про психічні розлади та їх прояви, що дозволяє застосовувати феноменологічний підхід у клінічному контексті.

Постреквізити:

Після опанування дисципліни «Феноменологія в психології та психотерапії» студенти отримують базові знання та навички, необхідні для подальшого вивчення і практичного застосування в таких курсах:

- Психодіагностика — дисципліна, що вивчає методи та інструменти психологічного тестування й оцінки індивідуально-психологічних особливостей людини.
- Основи нейрокорекції — курс, спрямований на засвоєння методів корекції та розвитку психічних функцій на основі знань про роботу нервової системи.
- Основи психофармакології — дисципліна, що досліджує вплив лікарських препаратів на психіку та поведінку людини, їх застосування у психіатрії та психотерапії.

5. Характеристика навчальної дисципліни

Програма з дисципліни «Феноменологія в психології та психотерапії» призначена для здобувачів освіти закладів вищої освіти України і є вибірковою дисципліною. Згідно навчального плану підготовки психологів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр», вивчення навчальної дисципліни здійснюється на 2 курсі (денна форма навчання), на вивчення якої відводиться 90 годин.

6. Призначення навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Феноменологія в психології та психотерапії» є складовою частиною професійної підготовки фахівців зі спеціальності С4 «Психологія» і належить до циклу професійної та практичної підготовки.

Дисципліна має прикладне спрямування і покликана сформулювати у студентів практичні компетентності, необхідні для організації, проведення та аналізу психологічних тренінгів у різних сферах діяльності психолога — освітній, організаційній, консультативній, корекційній, профілактичній тощо.

7. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Феноменологія в психології та психотерапії» є формування у студентів системи знань про теоретико-методологічні засади, принципи, види та етапи психологічного тренінгу, а також розвиток умінь і навичок організації, проведення та аналізу тренінгової роботи в різних сферах діяльності психолога.

8. Завдання вивчення дисципліни.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Феноменологія в психології та психотерапії» є:

1. Ознайомлення студентів з теоретичними засадами психологічного тренінгу, його історією, видами та напрямками.
2. Формування уявлення про місце тренінгових технологій у системі практичної психології.
3. Опанування принципів, структури та етапів організації тренінгової діяльності.
4. Набуття знань про особливості підготовки, планування й проведення різних видів психологічних тренінгів.
5. Розвиток практичних умінь створювати сценарій, добирати вправи, керувати груповими процесами та забезпечувати ефективну динаміку тренінгової групи.
6. Формування навичок саморефлексії й етичної відповідальності тренера.
7. Підготовка студентів до подальшого використання тренінгових методів у професійній діяльності психолога.

8.1. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Феноменологія в психології та психотерапії» здобувач вищої освіти повинен

Знати:

- Знати предмет, завдання, функції та принципи психологічного тренінгу.
- Розуміти сутність тренінгу як методу активного навчання та розвитку особистості.
- Знати історію становлення тренінгових технологій і провідні напрямки їх розвитку.
- Опанувати основні види, форми та методи проведення психологічних тренінгів.
- Знати структуру тренінгового заняття, етапи групової динаміки та закономірності розвитку тренінгової групи.
- Усвідомлювати вимоги до професійної діяльності тренера, етичні принципи та норми його роботи.

Уміти:

- Визначати мету, завдання та цільову аудиторію тренінгу.
- Розробляти програму тренінгового заняття з урахуванням його етапів і методичних принципів.
- Добирання ефективні методи, техніки та вправи відповідно до мети тренінгу.
- Керувати груповою динамікою, підтримувати позитивний психологічний клімат у групі.
- Використовувати рефлексію, зворотний зв'язок та методи оцінювання ефективності тренінгової роботи.
- Аналізувати власну діяльність як тренера, виявляти сильні сторони й зони професійного розвитку.

9. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретичні засади феноменології

Тема 1. Феноменологія як філософський метод: витоки та основні принципи

Феноменологія виникла на початку XX століття у працях Едмунда Гуссерля як метод дослідження свідомості та досвіду. Її головна ідея полягає у «поверненні до самих речей», тобто до безпосереднього переживання явищ. Основним принципом є опис досвіду без попередніх теоретичних схем чи пояснень. Феноменологія заклала підґрунтя для багатьох напрямів сучасної психології та психотерапії.

Тема 2. Феноменологічний підхід у психології: опис досвіду та свідомості

У психології феноменологія використовується для аналізу суб'єктивного досвіду людини. Вона акцентує увагу на тому, як людина переживає власні думки, емоції та події, а не на зовнішніх поясненнях. Такий підхід дозволяє

зрозуміти унікальність кожної особистості та її внутрішній світ. Він став основою для гуманістичної та екзистенційної психології.

Тема 3. Феноменологія та екзистенційна психологія: спільні ідеї та відмінності

Екзистенційна психологія спирається на феноменологію, адже обидва підходи досліджують досвід людини «зсередини». Спільними є увага до свободи, вибору, смислу життя та автентичності. Водночас екзистенційна психологія більше зосереджується на проблемах буття, смерті, ізоляції та відповідальності. Феноменологія ж виступає методологічною основою для опису цих переживань.

Тема 4. Феноменологічна психіатрія: розуміння психічних станів через досвід пацієнта

Феноменологічна психіатрія прагне описати психічні стани так, як їх переживає сам пацієнт. Вона відмовляється від редукціонізму, який пояснює психічні розлади лише біологічними чи соціальними чинниками. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти внутрішній світ людини з психічними труднощами. Це сприяє більш гуманному та індивідуалізованому підходу до лікування.

Тема 5. Феноменологічний метод у гуманістичній психології (К. Роджерс, А. Маслоу)

Гуманістична психологія активно використовує феноменологічний метод для розуміння особистості. К. Роджерс наголошував на важливості «суб'єктивного світу клієнта» та безумовного прийняття його досвіду. А. Маслоу застосовував феноменологічний підхід у дослідженні самоактуалізації та потреб людини. Завдяки цьому гуманістична психологія стала орієнтованою на розвиток, свободу та унікальність кожної особистості.

Модуль 2. Практичне застосування феноменології у психотерапії

Тема 6. Феноменологія у психотерапії: принципи роботи з клієнтом

Феноменологічний підхід у психотерапії ґрунтується на уважному ставленні до досвіду клієнта без нав'язування інтерпретацій. Терапевт прагне зрозуміти внутрішній світ людини так, як вона його переживає. Основними принципами є емпатія, відкритість і прийняття унікальності кожної особистості. Такий підхід сприяє саморозкриттю клієнта та пошуку власних смислів.

Тема 7. Феноменологія та тілесність: досвід тіла у психології (М. Мерло-Понті)

М. Мерло-Понті розглядав тіло як головний спосіб присутності людини у світі. У феноменології тілесність не зводиться лише до фізіології, а розглядається як жива, переживана реальність. Через тілесний досвід людина сприймає себе та навколишній світ. Це відкриває нові можливості для психотерапії, де робота з тілом стає важливим шляхом до розуміння особистості.

Тема 8. Феноменологічний аналіз емоцій та переживань

Феноменологія пропонує описувати емоції так, як вони переживаються у моменті, без редукції до біологічних чи соціальних пояснень. Емоції розглядаються як спосіб відкриття світу та взаємодії з ним. Важливим є усвідомлення унікальності кожного переживання та його значення для особистості. Такий аналіз допомагає краще зрозуміти внутрішні ресурси людини та її автентичність.

Тема 9. Феноменологія і сучасні психотерапевтичні практики (екзистенційна, гештальт, енактивізм)

Феноменологічний підхід інтегрується у різні сучасні психотерапевтичні напрями. В екзистенційній терапії він допомагає досліджувати смисли життя та свободу вибору. У гештальт-терапії феноменологія проявляється у фокусі на «тут-і-зараз» та безпосередньому досвіді клієнта. У сучасних енактивістських підходах вона поєднується з ідеями тілесності та взаємодії зі світом.

Тема 10. Перспективи феноменології у психології та психотерапії: виклики та можливості

Феноменологія залишається актуальною завдяки своїй здатності глибоко описувати людський досвід. Сучасні виклики пов'язані з інтеграцією феноменології у міждисциплінарні дослідження та практику. Вона відкриває можливості для розвитку нових терапевтичних методів, орієнтованих на унікальність клієнта. Перспективним є поєднання феноменології з нейронауками, тілесними практиками та культурними дослідженнями.

10. Структура залікового кредиту з дисципліни

Назви змістовних модулів і тем практичних занять	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л.	пр.	с.р.
Модуль 1. Теоретичні засади феноменології				
Тема 1. Феноменологія як філософський метод: витоки та основні принципи	10	2	2	6
Тема 2. Феноменологічний підхід у психології: опис досвіду та свідомості	10	2	2	6
Тема 3. Феноменологія та екзистенційна психологія: спільні ідеї та відмінності	10	2	2	6
Тема 4. Феноменологічна психіатрія: розуміння психічних станів через досвід пацієнта	10	2	2	6
Тема 5. Феноменологічний метод у гуманістичній психології (К. Роджерс, А. Маслоу)	9	2	1	6
Модуль 2. Практичне застосування феноменології у психотерапії				
Тема 6. Феноменологія у психотерапії: принципи роботи з клієнтом	9	2	1	6

Тема 7. Феноменологія та тілесність: досвід тіла у психології (М. Мерло-Понті)	8	2	1	5
Тема 8. Феноменологічний аналіз емоцій та переживань	8	2	1	5
Тема 9. Феноменологія і сучасні психотерапевтичні практики (екзистенційна, гештальт, енактивізм)	8	2	1	5
Тема 10. Перспективи феноменології у психології та психотерапії: виклики та можливості	8	2	1	5
Усього:	90	20	14	56

11. Тематика самостійних занять з дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Феноменологія як філософський метод: витоки та основні принципи – У чому полягає сутність феноменологічного методу Е. Гуссерля? – Як принцип «повернення до самих речей» вплинув на розвиток психології?	6
2	Тема 2. Феноменологічний підхід у психології: опис досвіду та свідомості – Чим відрізняється феноменологічний опис досвіду від його пояснення? – Яке значення має суб'єктивний досвід у психологічному дослідженні?	6
3	Тема 3. Феноменологія та екзистенційна психологія: спільні ідеї та відмінності – Які спільні риси феноменології та екзистенційної психології? – У чому полягають основні відмінності між цими підходами?	6
4	Тема 4. Феноменологічна психіатрія: розуміння психічних станів через досвід пацієнта – Як феноменологічна психіатрія описує психічні стани пацієнтів? – Чому важливо враховувати суб'єктивний досвід у психіатричній практиці?	6
5	Тема 5. Феноменологічний метод у гуманістичній психології (К. Роджерс, А. Маслоу) – Як К. Роджерс використовував феноменологічний метод у своїй терапії? – Яке місце феноменології у концепції самоактуалізації А. Маслоу?	6
6	Тема 6. Феноменологія у психотерапії: принципи роботи з клієнтом – Які принципи лежать в основі феноменологічної психотерапії? – Як феноменологічний підхід сприяє саморозкриттю клієнта?	6
7	Тема 7. Феноменологія та тілесність: досвід тіла у психології (М. Мерло-Понті) – Як М. Мерло-Понті трактував роль тілесності у феноменології? – Чому тілесний досвід є важливим для психології та психотерапії?	5
8	Тема 8. Феноменологічний аналіз емоцій та переживань – Як феноменологія описує емоції та їх переживання? – У чому полягає значення емоцій для розуміння внутрішнього світу людини?	5
9	Тема 9. Феноменологія і сучасні психотерапевтичні практики (екзистенційна, гештальт, енактивізм) – Як феноменологічні принципи інтегруються у гештальт-терапію?	5

	– У чому проявляється феноменологічний підхід в екзистенційній терапії?	
10	Тема 10. Перспективи феноменології у психології та психотерапії: виклики та можливості – Які сучасні виклики стоять перед феноменологічним підходом? – У яких напрямках можливий розвиток феноменології у майбутньому?	5
Всього		56

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Гуссерль Е. Ідеї до чистої феноменології та феноменологічної філософії. – Київ : Юніверс, 2020. – 412 с.
2. Мерло-Понті М. Феноменологія сприйняття. – Львів : Видавництво УКУ, 2019. – 520 с.
3. Роджерс К. Становлення особистості: Погляд на психотерапію. – Київ : Центр учбової літератури, 2021. – 368 с.
4. Маслоу А. Мотивація і особистість. – Харків : Психологія, 2018. – 320 с.
5. Еріксон Е. Дитинство і суспільство. – Київ : Либідь, 2022. – 400 с.

Додаткові:

1. Колберг Л. Психологія морального розвитку. – Київ : Академвидав, 2019. – 280 с.
2. Піаже Ж. Психологія інтелекту. – Львів : Світ, 2020. – 256 с.
3. Фукс Т. Екзистенційна феноменологія та психіатрія. – Берлін : Springer, 2021. – 310 с.
4. Виготський Л.С. Проблеми розвитку психіки. – Київ : Освіта України, 2018. – 350 с.
5. Ялом І. Екзистенційна психотерапія. – Київ : Центр учбової літератури, 2022. – 480 с.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Української спілки психотерапевтів — <https://www.usp.org.ua>
2. Професійний портал психологів України — <https://www.psychologist.org.ua>
3. Портал психологічних тренінгів та освітніх програм — <https://www.training.com.ua>
4. American Psychological Association (APA): *Training and Development Resources* — <https://www.apa.org>
5. ResearchGate – стаття «Феноменологічний метод і філософія психіатрії: історія та перспективи взаємодії» [researchgate.net](https://www.researchgate.net)
6. Наукові записки НаУКМА – «Феноменологічний метод і філософія психіатрії» (PDF) НаУКМА – Наукові записки ekmair.ukma.edu.ua
7. UM.co.ua – навчальні матеріали «Феноменологічна психологія, психіатрія і психотерапія» um.co.ua

8. Stanford Encyclopedia of Philosophy – стаття «Phenomenology» plato.stanford.edu (англомовний ресурс, фундаментальний огляд феноменології).
9. APA PsycNet – статті з феноменологічної психології та психотерапії psycnet.apa.org
10. SpringerLink – сучасні дослідження у феноменологічній психіатрії та психології link.springer.com

13. Контроль і оцінка результатів навчання

13.1. Види контролю (поточний, підсумковий), проміжна атестація

Методи контролю: поточний, підсумковий.

При оцінюванні знань здобувача освіти приділяється перевага стандартизованим методам контролю: тестування (комп'ютерне), письмові роботи, контроль практичних навичок.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Він містить: опитування, співбесіду, відповіді на питання, комп'ютерне тестування, виступ з доповіддю, захист рефератів.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці вивчення дисципліни у вигляді диференційованого заліку.

13.2. Форми контролю

Оцінка за розділ визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, що присвоюється здобувачу освіти при засвоєнні кожного розділу (залікового кредиту) – 100, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 60 балів (60%), за результатами підсумкового контролю – 40 балів (40%).

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей з кожної теми та під час індивідуальної роботи викладача зі здобувачами освіти. При оцінюванні навчальної діяльності здобувача освіти необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

14. Політика навчальної дисципліни

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися обов'язків, передбачених статтею 63 Закону України «Про вищу освіту», а також:

- своєчасно та в повному обсязі відвідувати заняття, передбачені навчальним планом та графіком навчального процесу;
- своєчасно та належним чином виконувати всі види завдань, передбаченими навчальними планами та програмами;
- у встановленому державними стандартами обсязі володіти теоретичними

знаннями, практичними навичками, сучасними методами досліджень, проходити контрольні заходи, передбачені навчальними планами та програмами;

- своєчасно складати (перескладати) залік, виконувати контрольні роботи, відпрацьовувати заняття в терміни та за графіком, встановленими кафедрою психології;
- своєчасно інформувати викладача щодо неможливості з поважних причин відвідувати заняття; постійно прагнути до підвищення загальної культури, морального вдосконалення, проявляти належну повагу до керівних, науково-педагогічних, навчально-допоміжних працівників;
- дбайливо ставитись до майна, яке йому надано в користування, дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку;
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями.
- у повному обсязі відшкодувати збитки, нанесені невиконанням чи неналежним виконанням умов з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки.

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися положень етичного кодексу ЗФУУ.

Здобувач освіти має права, передбачені статтею 62 Закону України «Про вищу освіту».

Усі форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів зазначенні в положенні університету про оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни.